

LA SANTA FAUSTINA VENERADA A OLOT

Josep Murlà i Giralt

El nom Faustina fou força comú en la Roma imperial, i fins i tot el dueren tres emperadrius, una de les quals fou muller i una altra filla d'Antoni Pius, que governà del 138 al 161. El fet, doncs, que el nom fos corrent, fa pensar que també portaven tal nom algunes de les noies i dones que abraçaren el cristianisme i que sofriren, per això, persecució i martiri. Les catacumbes, cementiris soterranis que existien en diverses poblacions, però singularment a Roma (la llei romana prohibia sepultar a l'interior de les ciutats), esdevingueren també llocs habituals per als enterraments dels seguidors de la fe cristiana, i on, a més a més, se celebraven esporàdicament, durant les èpoques de repressió, les cerimònies religioses. Amb el pas dels segles, amb l'expansió i reconeixement del cristianisme, i la desfeta de l'imperi, les inhumacions deixaren d'efectuar-se a les catacumbes, de manera que, a poc a poc, quedaren majoritàriament abandonades i oblidades, en especial durant les invasions bàrbares. Quan es van redescobrir, el segle XVI, es començaren a extreure relíquies que, amb la suposició errada que tots els cossos eren de màrtirs, passaren a ésser venerades en esglésies, santuaris i capelles de tot l'orbe catòlic, la qual cosa donà un nou impuls a les pràctiques religioses.

A l'església de Sant Esteve d'Olot consta que hi havia, ja el 1665, relíquies dels sants Prim i Felicià, Marcel, Marcel·lí, Joan Baptista i dels apòstols Felip i Jaume ⁽¹⁾, sense descuidar-se de les de santa Sabina, nomenada copatrona de la vila, que arribaren a Olot el desembre del 1667, procedents de les catacumbes romanes de santa Ciricaca. Al santuari de la Mare de Déu del Tura n'hi havia, des de temps ben reculats, dels sants Pau, Marcel, Cristòfor i de l'evangelista sant Mateu. L'any 1703 també arribaren al santuari relíquies de santa Justina i de sant Fortunat, les quals s'havien portat des de

Roma pel Dr. Francesc Maura, on va adquirir capses-reliquiaris que li va satisfer després el Consell de la Universitat d'Olot ⁽²⁾. Posteriorment, i per donació de l'olotí Dr. Salvador Hostench, pvre., beneficiat de Santa Maria del Mar, de Barcelona, l'església del Tura s'enriquí amb les relíquies dels màrtirs sants Fecund, Ingenu, Casta i València, les quals, segons l'autèntica datada a Roma el juny del 1788, procedien també de les catacumbes de santa Ciriaca ⁽³⁾ anteriorment citades. I al santuari, en l'actualitat, se n'hi conserven dels màrtirs sants Abito i Beninge, del protomàrtir sant Esteve i del prevere barceloní sant Josep Oriol.

També posseïen relíquies les parròquies de relativa importància quant a feligresia, com és el cas, entre molts altres, de Sant Salvador de Bianya, on es veneraven les de santa Exuperància. Volem dir, amb tot això, que posseir relíquies era i és pràctica estesa, des del principi del cristianisme, a tot el món catòlic, amb indiferència de si es tracta d'esglésies parroquials o simples capelles o temples rurals o oratoris particulars.

RELÍQUIES DE SANTA FAUSTINA VENERADES EN DIVERSOS LLOCS

Pel que fa a relíquies de santa Faustina, n'hi ha a diversos punts de la geografia hispana, sense que pugui assegurar-se si pertanyen totes a la fragmentació d'un mateix cos, o bé es tracta de màrtirs diferents. Cal citar, en primer lloc, que a la parròquia de Sant Joan Baptista de Pasai Donibane (Pasajes de San Juan), al País Basc, s'hi venera una imatge de santa Faustina, col·locada dins una urna on hi ha també un vas o calze que duu la inscripció "Sanguinis". Es tracta d'un cos que, a dir del rector de l'esmentada parròquia, té el cap, mans i peus que semblen de cera. Segons un document allà existent, aquesta santa Faustina fou extreta de les catacumbes de santa Ciriaca, de Roma, a començament del segle XIX, per ordre del cardenal vicari Dr. Plácido Zurla. El cardenal, posteriorment, donà les relíquies al meritíssim astrònom José Joaquín de Ferrer y Cafranga, nat a Pasai Donibane el 1763 i mort a Bilbao el 1818, el qual, a la vegada, les regalà a la parròquia del seu lloc d'origen. Aquesta santa Faustina

té unes característiques gairebé idèntiques a la seva homònima que es venerà a Olot fins al 1936: És dinte d'una urna, en positura jacent i amb la testa recolzada sobre uns coixins, però amb la cara mirant cap enfora. La imatge va vestida segons l'ús romà i té l'aparença d'una nena de 10 ó 12 anys. ⁽⁴⁾

Iñaki Becerra ⁽⁵⁾, que s'ha ocupat de la imatge de santa Faustina de Pasajes de San Juan, diu que quan es descobriren les catacumbes molts dels cossos van ésser extrets amb més entusiasme i alegria que precaucions d'autenticitat. I indica, també, que en molts casos l'arcosoli (que distingia els màrtirs dels restans fidels sepultats) estava trencat o enfonsat i que molts sepulcres contenien ossamentes barrejades que corresponien a dos o més difunts, amb la particularitat que gran nombre d'aquestes tombes estaven mancades de nom i data, conseqüència d'haver-se esborrat amb el pas del temps. Les relíquies d'aquests cossos s'anaren portant cap al Vaticà, on s'anaren refent amb intervenció d'acreditats artistes romans, els quals construïren imatges de cera, més o menys artístiques, més algunes en pasta o fusta, tot procurant representar els diferents màrtirs d'acord amb la inspiració del moment i introduint-hi, en cada cas, les mateixes relíquies. Les imatges -continua dient- es vestiren a la usança romana, emprant-se teles bones i galons daurats, carregats amb pedreria falsa, i se'ls donà una positura jacent o semiasseguda, damunt coixins, procedint tot seguit a tancar i lacrar les urnes, que anaren quedant en dipòsit. També, quan era possible, es deixava dintre l'urna el vas o ampolla de sang que en molts sepulcres es conservava intacta, i fins i tot la pedra on constava el nom del màrtir. Aquest, el de la pedra i el vas, és el cas de la santa Faustina venerada a la citada població guipuscoana, tot i que no se sap quan s'escau la seva festa ni se li ret, per tant, cap culte o devoció especial.

L'abundància del dipòsit dels cossos sants reconstruïts, unit al fet que es desvetllà ben aviat la cobdícia de moltes persones interessades a fer-se amb relíquies, es tractés de senyors, clergues o prínceps, motivà que es procedís a regalar-ne a aquells individus més preeminents que passaven per Roma, la qual cosa féu que tals cossos o imatges fossin distribuïts arreu del món catòlic. I això durà fins que Pius IXe, que ocupà el solí pontifici del 1846 al 1878, prohibí

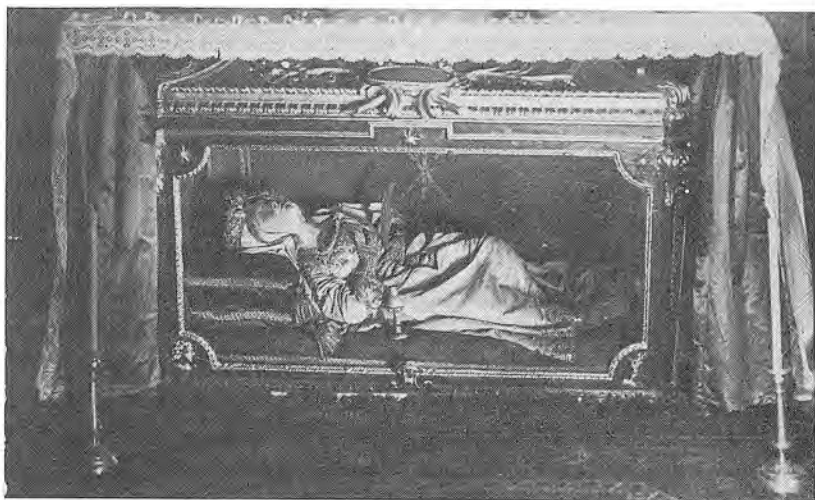
treure de Roma més cossos de sants i relíquies insignes. Sobre la santa Faustina de Pasai Donibane, explica la tradició que, quan era una noia de 10-12 anys, es convertí al cristianisme, i que el seu pare, que era pagà, la va matar fent-li un tall al coll, incisió que és representada i visible en la imatge. Hi havia hagut qui creia que es tractava d'un cos incorrupte, però això s'ha de descartar totalment, davant tot el que anteriorment s'ha dit.

Per altra banda, a la ciutat de Granada, a la basílica de sant Joan de Déu, també hi ha unes relíquies d'una santa Faustina, les quals ocupen una de les vuit urnes que ornem el cambril de l'instituïdor de l'orde hospitalari que porta el seu nom. En cada una d'aquestes urnes hi ha les restes d'un cos martiritzat i, igual que altres cent-vuitanta relíquies més, la seva procedència és Roma, on, segons sembla, van ésser lliurades per papes i cardenals als Superiors Majors de l'Orde quan s'acabà d'enllestir, el 1754, tal basílica granadina. Tot i no existir cap ressenya històrica, es dona per segur que els Pares Generals de l'Orde van posar tot el seu empeny a embellir el cambril del seu sant fundador, i sempre que venien de Roma portaven quelcom, destacant-ne el P. General Fra Alonso de Jesús y Ortega, que fou qui manà edificar l'església. Les citades urnes contenen les restes respectuosament col·locades, és a dir, el crani coronat de flors i envoltat de fragments ossis.

Hi ha, encara, notícia de l'existència d'un es relíquies, sembla que d'una altra santa Faustina, al poble d'Horcajo de Santiago (Conca), guardades en un domicili particular ⁽⁶⁾, però a part d'això no en sabem res més. Se sap, així mateix, que també hi ha una santa Faustina a Roma, les relíquies de la qual són custodiades i venerades a l'església de l'Hospici. ⁽⁷⁾

LA SANTA FAUSTINA D'OLOT

L'autèntica de relíquies sobre la santa Faustina venerada a Olot, a la casa Solà-Morales, està datada a Roma el 20 de juny del 1798 i diu que foren extretes del cementiri **Cyriacae** (conegut, més modernament, com a catacumbes de Sant Llorenç), i que "**probatis recognoscimus Sacrum Corpus S. Puelle Faustine Martyris cum. Vase**

L'urna amb la Santa Faustina que hi hagué a la capella de la casa Solà-Morales, d'Olot, fins el 1936. Fotografia facilitada per Josep M^a. de Solà-Morales.

L'escultura de Santa Faustina que l'olotí Josep Clarà deixà esbossada en fang en el moment de la seva mort (1958). Fotografia facilitada per Josep M^a. de Solà-Morales.

Sanguinis, et cum hoc proprio Nomine in dicto cemeterio inventum, et his verbis signatum =Faustina in pace= quod ante nostra tempora datum fuit R.P.D. Romualdo Braschi Sacri Palaty Aplici. Prefecto sub die 23 Aprilis 1782, eleganter vestitum in Urna perpulchra collocatum, et ab ejusdem Urne tergo Summi Pontificis Sigillo signatum; sed quia erosione consumptum, nostro parvo Sigillo munitum, in eadem Urna, eodem in statu bene clausa reliquimus” ⁽⁸⁾. El document deixa clar, doncs, que les relíquies van ésser donades, l'abril del 1782, al cardenal Romualdo Braschi, Prefecte del Sacre Col·legi Apostòlic i germà del papa Pius VI, que exercí el pontificat des del febrer de 1775 fins a la seva mort, ocorreguda la darrerria d'agost del 1799 a Valence del Roine (França). El papa, acuitat pel Directori francès que s'apoderà de gran part d'Itàlia i dels Estats Pontificis, fou considerat presoner i obligat a exiliar-se de Roma pel febrer del 1798, la qual cosa comportà certa desfeta de la cúria vaticana i l'obligat abandó de la ciutat per part de gran nombre d'eclesiàstics. Fou llavors quan les relíquies de santa Faustina van passar de mans del cardenal Romualdo Braschi i Bandi a les de l'ex-jesuïta Francesc Xavier Julià i de Pagès, camprodoní d'origen i emparentat amb els Solà d'Olot. ⁽⁹⁾

La imatge de santa Faustina responia a les característiques generals anteriorment descrites i semblants a les de qui sap quants màrtirs. Tenia el cap recolzat sobre dos coixins i la testa coberta per un mantell i una corona de metall i pedreria; la mà dreta descansava sobre el pit mentre que l'esquerra era sobre la cintura i sostenia la palma de martiri; la cama dreta era completament estirada, però l'esquerra aparentava estar descansant sobre l'altra, en posició lleugerament flectida. Els peus eren calçats amb sandàlies, les quals, igual que el vestit, responien a l'usança de l'època imperial romana. De fet, les autèntiques relíquies consistien, i eren visibles, en algunes peces del dentat i els ossos d'ambdues mans (col·locats dins uns guants de malla transparents), les clavícules i els avantbraços (el radi i el cúbit). El coll, el pit i els peus eren de cera, i la resta era un postís que donava al cos forma antropomòrfica. L'hagiografia de la màrtir és més aviat escassa de dades, però de resultes d'un minuciós examen dels ossos s'arribà a concloure que Faustina morí essent molt jove, en edat pos-

siblement púber, i en temps de Dioclecià. Tot això, com es pot veure, concorda una mica amb la tradició hagiogràfica de la santa Faustina de Pasai Donibane, amb la particularitat que els documents oficials de cadascuna d'aquestes imatges assenyalen una mateixa procedència: les catacumbes de santa Ciriaca.

La imatge que es venerà a Olot era tancada dins l'urna barroca on hi ha l'escut familiar del cardenal Baschi. Aquest escut, que es troba al centre de la part baixa de la caixa, té forma curvilínia a la part superior i cordiforme a l'inferior. És partit i en el primer camp hi ha un cap d'àngel, entre núvols, que bufa unes flors de lliri, superat per tres estrelles de vuit puntes posades en triangle, mentre que a la segona part o camp s'hi representa un lleó rampant que sosté, amb les potes davanteres, un arbre (xiprer). Són els símbols heràldics dels Braschi i dels Bandi, famílies nobles i il·lustres assentades a la Romaniaa.

L'urna, amb la imatge de la santa, va ésser embarcada a Civitavecchia i traslladada fins a Sant Feliu de Guíxols, on va arribar l'11 de juliol de 1798 i va quedar dipositada a casa d'un metge de la població, cognomenat Carsalade, segons sembla. El viatge, segons unes notes d'arxiu, es féu en un vaixell de cabotatge i resultà força accidentat per causa de l'estat de la mar, cosa que obligà a vorejar les costes. A part les relíquies de santa Faustina, l'ex-jesuïta portà així mateix de Roma les relíquies de sant Julià, diversos estris personals i algunes pintures de la seva propietat, tot el qual es va quedar també posteriorment dipositat a la Casa Solà. Dels dies d'estada de les relíquies a Sant Feliu de Guíxols es conserva, a la casa Solà-Morales, procedent de la família Vivas Casamajó, originària d'aquella població, una pintura, amb paisatge d'arbres i un castell al fons, feta i signada per Josep Fra Eustaquio. S'hi veu, en primer terme, santa Faustina ja cent (col·locada en posició inversa a la que tenia a l'urna) i al seu darrera una escena del martiri. Sobre la santa hi ha dos àngels: Un porta dues palmes i l'altre una safata amb flors. Hi ha també un filacteri amb la inscripció **"Sta. Faustina V. y Sn. Julià SS. Mrs."**

En data 5 d'octubre del 1798, el Dr. Joan Noguera, pvre., canonge penitenciari de la catedral de Girona, nomenat pel capítol, per raó de Seu Vacant, Vicari General i Oficial, decretà el següent: **"Sabad que por parte de Dn. Franco. Julià, pbro. natl. y reside. en la Villa de**

Olot se nos ha presentado una hermosa urna con cristales en la parte anterior, y en ella colocado el sagrado cuerpo de la Niña Santa Faustina Martyr con todas las señales contenidas, y expresadas en este despacho, que hemos examinado eso muy zelosamente, y en su consecuencia hemos declarado idemptico, y concedemos por las presentes licencia al recordado Dn. Francisco Julià pbro. para que pueda exponer la dicha urna a la publica veneración de los Fieles en qualesquiera Iglesia, Oratorio, o Capilla Pública pero sin oficio, ni misa conforme al Decreto de la Sagrada Congregación de Ritos de 11 de agosto de 1691, y arreglandose a los demas decretos de aquella Sagrada Congregación expedidos sobre este particular”.⁽¹⁰⁾ L'endemà, 6 d'octubre, l'urna amb les relíquies de santa Faustina va arribar a Olot, i es dipositaren a la casa Solà-Morales, que ja disposava de capella privada pròpia des de l'any 1789. Per a la construcció d'aquesta capella s'havia adquirit una parcel·la de terreny de la casa veïna, i amb l'arribada de les relíquies s'hagué d'adaptar el retaule, que era d'estil barroc i que va ésser posteriorment destruït, durant la guerra contra Napoleó.

A la capella també s'hi vénen venerant les relíquies de sant Julià anteriorment citat, extretes de les catacumbes Calepodii, de la via Aurelia de Roma. L'autèntica, que porta data del 30 de gener del 1798, diu que es tracta d'un **“Sacrum Corpus cum Vase Sanguinis S. Juliani Pueri Martyris collocat in Capsula lignea, charta depicta cooperta, Vitta serica rubra ligat”**. Fins un any i tres mesos després, el P. Francesc Xavier Julià, que fou qui les va portar igualment des de Roma, no va obtenir llicència per venerar les relíquies d'aquest sant. Es tractava, de fet, d'un màrtir innominat i s'optà per donar-li el nom de Julià, en recordança de l'ex-jesuïta camprodoní que havia aconseguit de fer-se amb les restes del cos. El document d'autorització de veneració, expedit a Girona el 18 d'abril del 1799 pel Vicari General Dr. Noguera, quan ja havia pres possessió de la seu episcopal el Dr. Juan Ramírez de Arellano, diu que **“Habiendosenos presentado una caxita designada y expresada en el antecedente despacho Original, en la que encontramos con todas las señales de autenticidad el santo cuerpo del niño Julian martyr, con un**

vaso; o parte de el, teñido con su sangre, todo lo que reconocimos idemptico, y colocamos decentemente en una urna de madera pintada de blanco con perfiles de oro, con un vidrio en la parte anterior, cerrada por detras, y sellada en tres lugares de su cerradura con el sello del Vicariato Ecclesiastico impreso en lacre negro; y así cerrada la entregamos al Pbro. Dr. Franco. Julia, concediéndole por las presentes licencia de exponer el dho cuerpo del Sto. niño Julian Martir, y vaso de Sangre, a la publica veneración de los Fieles en qualesquiera Iglesia, Oratorio, o Capilla publica, conformandose en todo á los decretos de la Sagrada Congregación de Ritos expedidos sobre este particular...”

Com ja s'ha indicat, durant la guerra contra Napoleó el retaule de la capella va ésser destruït. Les urnes amb les relíquies de santa Faustina i de sant Julià, al contrari, es van salvar com a conseqüència d'haver estat col·locades a temps en una dependència amagada de la casa, que es construí expressament. Però les humitats les van malmetre lleugerament, d'aquí que en data 10 de juliol del 1814, na Maria Ignàsia de Julià de Solà es decidís a escriure al Bisbe de Girona exposant-li **“Que para preservar del furor del enemigo los Stos. cuerpos de los Gloriosos Martires Sta. Faustina y St. Julian que con las debidas autorizaciones venera en el oratorio de su casa, fue pressiso colocarlos en un lugar oculto fabricado al efecto, y como á pesar de quantas prevenciones estimó conducentes para precaver detrimento, no han sido suficientes, por el largo tiempo han debido estar encerrados, para evitar que la humedad no haya un tanto malogrado sus vestidos y adornos interiores de las urnas, y como para precaverlos y componer en que no se acaben de malograr es pressiso abrir las urnas”**. S'autoritza, d'entrada, donar culte a les relíquies i es procedí seguidament, per part de Mn. Joan Sarriera, ecònom de Sant Esteve d'Olot, a examinar les caixes amb les restes dels cossos **“las quales hallé cerradas con los sellos acostumbrados de Roma. Asimismo declaro que ante mi fueron abiertas dichas urnas al efecto solamente de limpiar los vestidos interiores, que a pesar de las muchas diligencias, por lo mucho tiempo que tuvieron de ocultarse a los asaltos**

de una guerra cruel, no pudieron del todo precaberse, sin embargo tanto el glorioso Cuerpo de Sta. Faustina como las reliquias de Sn. Julian se hallan integros y verdaderas, por lo que los juzgo idempiticos dignas de que se les de el culto, y veneracion segun lo acostumbrado a semejantes en Ntra. Sta. Religion Catolica. Igualmente declaro que ante mi se sellaron las Urnas de dichos Stos. Martires y se colocaron al Oratorio de dicha Casa, habiendolo primeramente reconciliado segun rito, y sere-monias de la Sta. Iglea". El document porta data del 20 d'agost del citat any 1814, i s'hi fa constar, igualment, que el culte es pot reprendre d'acord amb els privilegis concedits.

Els anys següents, durant la postguerra, s'encarregà al fuster i escultor olotí Jaume Tenas, deixeble d'en Panyó, el retaule d'estil neoclàssic que encara avui dia hi ha a la capella, en el qual hi ha les imatges de sant Ignasi, sant Francesc Xavier i una Dolorosa, si bé aquesta ha substituït la Soledat que hi hagué fins al 1936. Al citat escultor se li confià també, el 1826, la realització d'una nova urna, d'estil neoclàssic concordant amb el retaule de l'altar, per a les relíquies de sant Julià, amb el benentès que faltava, ja llavors, aquell vas que es considerava contenia sang del noi màrtir. Per fer el canvi, el Bisbe Dionís Castaño, que efectuà llavors visita pastoral a Olot, comissionà verbalment el Dr. Josep Guinó, prve., sagristà curat de l'església de Sant Esteve, el qual va estendre un certificat on s'assenyala que el cos va ésser tret de l'urna mencionada en l'autèntica del 1789 i **"colocado en otra urna de madera nueva pintada de verde y blanco con perfiles de oro con su vidrio en la parte interior y cerrada por detras y sellada en cinco lugares con el sello que usa la Rda. Comunidad de Pbres. de esta Villa impreso en lacre encarnada sobre dos cintas de tafetan encarnadas que se crusan en el medio de la urna"**. L'acte el realitzà el mateix Dr. Guinó, i actuaren, com a testimonis oculars, el Dr. Ignasi Salgas i Mn. Pere Barrera, membres de la Comunitat Parroquial.

DEL CULTE D'OLOT A SANTA FAUSTINA

La festa de santa Faustina se celebra en principi, igual que la de

sant Julià, l'11 de juliol, la data que les relíquies arribaren a Sant Feliu de Guíxols. Però des de l'inici del segle XIXe. té lloc el 6 d'octubre, dia que arribaren a Olot les urnes amb els cossos dels màrtirs. D'aquella època, i més concretament d'abans que es produís el canvi de la data festiva, existeix un full imprès d'avís al públic on es diu que **“Lo dia 11 de juliol se celebra la Festa dels Prodigiosos Jovens Santa Faustina, Sant Julia, Verges, y Martyrs, los Sagrats Cossos dels quals seran exposats á la Publica Veneració”**, tot indicant seguidament, que des de quatre a nou de la tarda del dia abans, i de cinc del matí fins al migdia i de quatre a nou de la tarda del dia de la festa, es podia visitar la capella i regular, els devots, **“la Novena per concluir-la la vigilia, y prepararse tambe per la Confessio, y Sagrada Comunion, á fi de alcanzar en lo dia de la Festa las gracias que desitjan, als peus dels Gloriosos Sants”**

També són de les acaballes del segle XVIII o principi del següent, els **“Gozos a los prodigiosos juvenes V. y M. Sta. Faustina, y Sn. Julia”**, en castellà i sense peu d'impremta, en els quals es fa referència a l'extracció de les relíquies de les catacumbes, a l'embarcament fet a Civitavecchia, l'arribada a Sant Feliu de Guíxols i el seu trasllat fins a Olot. Els versos relacionats amb el trasllat o embarcament de les relíquies mencionen, precisament, aquelles incidències anteriorment apuntades, salvades gràcies a la intervenció miraculosa dels sants, segons es relata:

“En Civitavieja
Una navecilla
El mismo ya fleta
Para ir por la orilla
Ay! va à mar alto:
Perezerà, etc.

Dos vezes la carga
Quiere hecharse al mar,
En otro se teme
Luego naufragar:
Fe viva, gritan,
Nos librá, etc.

El conductor dize
 A fu Compañero:
 Son ya nueftras fuerzas
 Al dia poftremo:
 Moriremos, si
 Viento no dá, etc.
 Porque conozcanos
 Que á vos lo debemos
 De repente hazedlo,
 Que assi lo veremos:
 Apenas dicho,
 Viento les da, etc.
 A los Santos llama
 San Feliu al puerto,
 De un Medico en casa
 Aloja, que es cierto,
 Prenda, que á todos
 Nos curará, etc."

Aquests goigs van ésser musicats, el 1842, per l'olotí Josep Anglada i Maranges (1804-1872), pvre., i són per a cinc veus amb violíns, flauta obligada, clarinet, trompes i acompanyament continuat, i es conserven encara les corresponents partitures. El capellà era Mestre de Capella de Sant Esteve d'Olot i abans del 1836 havia estat a Torroella de Montgrí. ⁽¹¹⁾

Una de les particularitats devocionals més notables és, però, sens dubte, la consuetud o "**Drama a los gloriosos Santa Faustina y Julia Martires**", que datà, així mateix, de començament de la dinovena centúria. Es tracta d'una consuetud en vers, musicada, de tres actes, que ha arribat fins als nostres dies fragmentada, o sia que no es coneix en la seva totalitat. També se la coneix amb el títol de "**El triunfo de la Religión**" i és segur que la representació es feia a la casa Solà, no se sap si privadament o oberta al públic, coincidint amb la festivitat dels màrtirs. La descripció del primer acte és aquesta: El cor canta el decret de la Divina Providència per tal que els cossos dels sants siguin col·locats, al seu temps, en l'oratori o capella de la casa

Julià (de Camprodon), figurada en el personatge de Teòfila. S'assabenta la Irreligió de tal decret i es queixa al Diable, figurat amb el personatge d'Abaddon, tot cridant-lo per tal que amb els seus diabòlics paranyes destorbi el compliment del que es mana en tal decret. Abaddon anima la Irreligió tot promentent-li que no es portarà res a terme, ja que posarà en moviment totes les malèfiques astúcies i excitarà particularment l'Emperador, figurat per Alexandre, per tal que els faci patir martiri fins segar la seva vida i procedeixi, després, a soterrar-los entre altres ajusticiats, amb la finalitat d'impedir la seva exaltació. Ho aconsegueix, atès que els sants menyspreen els afalacs que se'ls fan i es burlen dels déus pagans, cosa que fa enfurismar Abaddon i aconseguir que l'Emperador els martiritzi i mati, si bé els joves ho pateixen amb cert contentament i això fa que l'Esperança celebri el seu triomf i els assegurui la glòria.

Acte segon: Morts els sants, tem la Religió que es pugui frustrar el decret diví. Però l'Esperança l'anima i li fa veure la immortalitat del decret i que, en el seu temps, a través dels mitjans que té la Divina Providència, es farà l'exaltació dels sants. S'ofereix Teòfila a la Religió i aquesta li promet que la seva llar esdevindrà casa de sants. S'enfurisma la Irreligió contra la Religió i es burla d'ella, però cadascuna d'elles proclama el triomf en aquesta lluita. És momentàniament la Irreligió la que aconsegueix els seus propòsits, car valent-se de les astúcies d'Abaddon fa que els enemics cremin la casa de Teòfila en la guerra que enfronta Espanya contra la República Francesa, i apoderant-se també els francesos de Roma, destrueixen el Vaticà i confiscuen els béns del cardenal Braschi, germà de Pius VIe, el qual posseïa el cos de santa Faustina. Posen en venda el cos, guardat dins una preciosa urna, mentre el guarden arraconat sota d'una escala. Són triomfs, tots aquests, que canta la Irreligió.

Acte tercer: Mana l'Esperança a l'ex-jesuita F. Xavier Julià, fill de la casa de Teòfila, que compri l'urna de santa Faustina, a la vegada que demana i obté el cos de sant Julià. Fet això, marxa amb els cossos cap a la casa de Teòfila, ja que el Rei d'Espanya ha ordenat que tots els ex-jesuïtes del regne tornin a la pàtria, i li promet la seva ajuda contra les estratègies d'Abaddon. Procura impedir la Irreligió la sortida, però no pot aconseguir-ho i la Religió canta, llavors, el seu triomf.

Arriba F. Xavier Julià a Espanya i col·loca els sants en l'oratori de la casa Solà, unida a la de can Julià. Es queixa Abaddon de la ineficàcia de les seves diabòliques arts, emprades contra el poder diví, i junt amb la Irreligió plora les seves desgràcies. Canten la Religió i l'Esperança el triomf. Canta el cor el compliment del decret diví, amb l'arribada dels cossos sants a la casa de Teòfila, i es promet a aquesta casa la més completa felicitat pel fet de posseir tants preciosos dons.

En resum, en aquesta consuetud intervenen un cor i els personatges que encarnen la Irreligió, la Religió, l'Emperador, Teòfila, l'Esperança i Abaddon (el diable). Del drama hi ha dos originals manuscrits, que difereixen entre ells en alguns petits detalls, fets per l'Ignasi de Solà i Julià (Camprodon, 1771 - Olot, 1838). Aquest hereu de la casa, que fou el principal propagador del culte als dos màrtirs, va escriure també una **"Novena á los Gloriosos Martires Santos Faustina y Juliá"** i una altra **"Novena á los Santos Martires Faustina y Juliá, propia para obtener de ellos el consuelo espiritual o temporal en cualquiera afliccion"**, sense que pugui concretar-se amb exactitud la data en la qual van ésser escrites. Els manuscrits originals d'aquestes novenes es van perdre en la guerra dels tres anys (1936-1939), però en queden les còpies que, a començament de segle, havien estat passades en una llibreta enquadernada en octau. Del 1859 és una litografia que, de l'urna i la imatge de santa Faustina, féu el pintor barceloní Eduard Grenzner i Fellner, el qual havia realitzat aleshores un retrat d'en Josep de Solà-Morales. En Grenzner era amic d'en Joaquim Vayreda, d'aquí que vingués a Olot, aquells dies, i se li confies-sin ambdós encàrrecs, amb la particularitat que l'artista es permeté una petita llicència en el dibuix de la citada urna i col·loqués l'escut del cardenal Braschi a la part superior de la caixa, quan en realitat aquest sempre ha figurat en la inferior. D'aquest dibuix se'n feren, a mida reduïda, unes estampes el 1959, quan es féu l'acte de reparació per la destrucció de les relíquies de la santa.

El 1901, en Josep de Solà-Morales disposà la restauració de la galeria annexa a la capella i es va encarregar el projecte a l'arquitecte municipal olotí Alfred Paluzie i Lucena, mentre que les pintures murals van ésser encomanades a Melcior Domenge. La galeria, d'estil modernista, esdevé, doncs, una perllongació de la capella, i con-

serva uns grans vitralls, en part emplomats i en part pintats directament, on són representats elements florals d'una gran coloració i bellesa artística. L'any 1903 s'estrenà el **"Llibre de Visites de la Capella de Santa Faustina"**, folrat en pell i que té reproduït a la coberta, en metall, l'escut heràldic del ja tan repetit cardenal Braschi. Aquest llibre conté, només, signatures i escrits de clergues que han passat per la casa Solà-Morales i han visitat o celebrat missa en la seva capella privada. El llibre l'obrí, en data 30 de juny del citat any 1903, el Bisbe de Vic, Dr. Torras i Bages, tot indicant que de la mateixa manera que feren els antics cristians amb els màrtirs, cases com la de Solà-Morales **"hereves de la pietat de la epoca heroica de la Iglesia, tenen per son major tressor la possessió d'aquells sagrats cossos i relíquies"**. Un any després foren els poetes Mn. Jaume Collell i Mn. Miquel Costa i Llobera els que feren estada a la casa i enregistraren en el llibre sengles anotacions poètiques, signant el primer aquests versos:

Instantànea

Los nuvis commoguts, les mans juntaren
y'n passa'l salpasser lo capellà;
les mares eternides somicaren
y l'escolà aixerit digué: ja està!

Consta també, en aquest llibre, entre molts altres, el pas del Dr. Esteve Ferrer, rector d'Olot, que actuà de testimoni en l'obertura de l'urna de santa Faustina, efectuada per Mn. Josep Matas, Vicari Capítular de la Diòcesi de Girona, aleshores seu episcopal vacant, motivada pel canvi del vidre de la part davantera, que s'havia esquerdat. Aquest acte es portà a terme el dia primer d'agost del 1906, segons consta en el document que figura annexionat a l'autèntica del 1798. Pel setembre del 1909 hi signà el Dr. Ramon Guillaumet i Coma, nomenat Bisbe de Lleó i que acabava de ser consagrat, a Olot, en la dignitat episcopal, i posteriorment Mn. Vicenç Piera (novembre del 1915), que hi estampà la poesia intitolada *"Santa Faustina"*; el Dr. Francesc de Pol, Bisbe de Girona (maig del 1916); el P. Miquel Saderra i Masó, S.J., de l'Observatori de Manila, que es postrà davant les relíquies de la santa **"després de 39 anys que estava fora de aquesta pobla-**

ció" (abril de 1920, Fr. Manel Prat, caputxí, Vicari Apostòlic d'Amoy (1920, amb la signaura estampada en xinès); el Dr. Pere Masnou, rector-arxiprest d'Olot (setembre del 1927); el Dr. Josep Cartaïà, Bisbe de Girona (juny del 1930); Fr. Maties Solà, Bisbe, Vicari Apostòlic de Bluefields (Nicaragua), que visità la capella el 1933, i de Mn. Antoni Butiñà, el qual hi escriví **"sentint vius desitjos de donar també, si cal, la meva sang per Jesús en aquesus calamitosos temps que estem passant"** (octubre del 1935).

Conseqüència de la destrucció de les relíquies pel Nadal del 1936, el culte a santa Faustina es va interrompre fins al 1959, quan es beneí una nova imatge de la màrtir, obra pòstuma de l'escultor olotí Josep Clarà i Ayats. En el llibre de visites no s'hi anotà tampoc, fins llavors, cap nova inscripció. La nova etapa la va iniciar Fr. Maties Solà, aleshores Bisbe titular de Colofó, el dia de la festa de santa Faustina del 1959. Mn. Butiñà, que hi signà en el mateix dia, hi va indicar que **"Han passat ja els temps calamitosos que indicàvem en l'última inscripció"** i que, a manca de les relíquies destruïdes hi havia la imatge de la santa, en bronze, feta per en Clarà, concretant que **"aquesta imatge, i la de sant Esteve, tallada en alabastre, que's venera a la Parroquial, son les obres més devotes i piedoses de l'esmentat artista olotí"**. Segueixen, a continuació, altres firmes de clergues, com la del P. Nolasc del Molar, caputxí (octubre del 1959); el P. Ramon Martí, escolapi, que hi inscriví una curta però meritòria obra poètica (octubre del 1959); el P. Lluc de Batet, caputxí, que portava 35 anys de missioner a Colòmbia, en el Vicariat Apostòlic de Sibunday (agost del 1961); el carmelita P. Jaume Llagostera, amb un escrit en portuguès on es fa constar que arribà a Olot després de **"trinte anos missionando nas terras de Sante Crus"**, al Brasil (abril del 1964); Fr. Teodoro Labrador, O.P., Arquebisbe de Foochow, amb la signatura en xinès (juliol del 1964), i el P. Gregori Estrada, monjo de Montserrat, que vingué a Olot (novembre del 1983) per parlar de l'educació musical del P. Antoni Soler i visità la casa Solà-Morales i la seva capella de santa Faustina.

LA IMATGE FETA PER L'ESCUPTOR JOSEP CLARÀ

Si durant les guerres carlines del segle XIX la capella no sofrí cap

tipus de desperfecte, per raó de ser segllada, especialment quan els sipaios eren a Olot i la família deixava la casa, amb l'esclat de la guerra, el juliol del 1936, la casa Solà-Morales fou tancada i posteriorment expropiada i destinada a acolliment de refugiats i a diversos serveis de la Junta de Museus de Barcelona. El retaule de la capella va ésser respectat durant els tres anys, però no així les relíquies de santa Faustina, les quals van ésser traslladades, el novembre, als baixos de la casa núm. 55 del passeig d'en Blay, que era propietat de la família del Dr. Miquel Serra i Sucarrats, Bisbe de Segorb-Castelló, fins que el dia 24 de desembre d'aquell mateix any 1936, prèvia estampació i distribució d'uns fullets on s'indicava que la imatge de la santa (per les seves característiques o forma antropomòrfica) era una farsa, foren cremades, per membres del denominat Comitè de Defensa, en ple passeig d'en Miquel Blay. No obstant i això, l'urna barroca que guardava les relíquies fou salvada de les flames gràcies a la intervenció del Dr. Joaquim Danés i Torras, que la portà i guardà als magatzems museístics de l'Hospici, d'on fou recuperada el 1939. Les relíquies de sant Julià van ésser també profanades i mutilades, però no quedaren totalment destruïdes, de manera que a la capella de can Solà-Morales les restes encara hi són venerades.

Durant els anys posteriors a la guerra civil, l'urna de santa Faustina va romandre buida, sense que es decidís de manera definitiva quin tipus d'imatge substitutòria s'hi havia de col·locar. Finalment, el senyor Joaquim de Solà-Morales cridà l'escultor Josep Clarà per tal que estudiés el tipus d'imatge més adient per col·locar dins l'urna. L'artista, que recordava perfectament la santa Faustina que hi havia vist els seus anys d'infantesa, féu un esbós de la posició a donar a la nova imatge i, obtinguda la conformitat del propietari de la casa, començà a treballar, en el seu taller barceloní ubicat al sector de les Tres Torres, en el model de l'escultura, la qual deixà enllestida a darrers de setembre del 1958. L'artista va manifestar que l'escultura l'enternia, que havia posat molt d'afecte en la realització, i avisà llavors la família Solà-Morales per tal que s'apropés fins al taller i donés les seves opinions i vist i plau a la imatge creada, la qual, a criteri inicial de l'artista, se li havia de donar la forma definitiva en marbre o bronze, cosa que no compartien pas els Solà-Morales, partidaris sempre que l'obra fos

realitzada en alabastre. Succeí, però, que per diverses raons el desplaçament fins a Barcelona no es pogué efectuar amb la diligència desitjada i l'escultor morí, d'un atac cardíac, el dia 4 de novembre, deixant, per tant, la seva obra pòstuma inacabada.⁽¹²⁾

Davant de tot això només va quedar, aleshores, una única solució possible, la de buidar en bronze la imatge en fang, tal com l'havia deixat l'escultor. I així es féu, previ acord amb la germana i hereva dels béns de l'artista, na Carme Clarà, la qual va percebre, per l'escultura executada per en Josep Clarà, l'import de 75.000 pessetes⁽¹³⁾. El 6 d'octubre del 1959, l'escultura de santa Faustina va ésser col·locada en l'oratori de la casa Solà-Morales, en memòria de les relíquies de la màrtir profanades i destruïdes vint-i-tres anys abans. En la cerimònia de reparació i benedicció de l'escultura, hi va intervenir, com ja s'ha dit abans, el caputxí Fr. Maties Solà, Bisbe titular de Colofó (diòcesi de l'Àsia Menor, de la metròpoli d'Efes). Es reprengué, a partir de llavors, el culte públic als sants màrtirs i, talment com es venia fent des de la darrereria del segle XVIII, cada any, el dia de la seva festa, la capella es tornà a obrir a totes aquelles persones interessades a fer-hi visita.

El nom Faustina ha estat imposat, gairebé sempre, a les filles grans de cada generació de la família Solà-Morales, mentre que el de Julià s'imposà també freqüentment, com a segon o tercer nom de pila, als fills de la nissaga. Convé assenyalar, finalment, que a les relíquies de santa Faustina els foren concedides qualitats indulgents, primerament per part del Bisbe de Girona, Mons. Joan A. Ramírez d'Arellano, el qual, en data 30 de juny del 1802, concedí 40 dies d'indulgència a tots aquells que resessin un parenostre a qualsevol dels sants venerats a la capella o oratori de la casa Solà (es tractés de cossos de sants, relíquies o sagrades imatges) i un credo a la Santa Faç i a la Verge una salve. Després fou el Dr. Josep Caixal i Estradé, Bisbe d'Urgell i Copríncep d'Andorra⁽¹⁴⁾, qui en data 9 de desembre del 1874, en document lliurat a la Seu d'Urgell, concedí 40 dies d'indulgència a tots aquells que resessin un parenostre, una avemaria i una salve davant les relíquies de santa Faustina.

BIBLIOGRAFIA I NOTES

- (1).- "Notas Históricas de Olot" (vol. II), de la Biblioteca de "El Deber". Olot, 1906.
- (2).- Llibre Clavariat del Consell de la Universitat d'Olot del 1703. Títular: Pere Màrtir Santaló, apotecari. AHMO. "Sr. Pera Martir Santalo per resolució de Consell de diners donara y pagara al Dr. Francisco Maura desta dos reals de cinc per lo que paga en Roma en comprar las capas de las reliquias de Sta. Justina y St. Fortunato y en satisfacio de altres treballs per exa dependencia per ell presos de la Casa de la Vila als 31 Sbre. 1703"
- (3).- Josep M. Danés i Llongarriu, "L'església de la Mare de Déu del Tura d'Olot". Olot, 1965.
- (4).- Informacions facilitades pel rector de la parròquia de Sant Joan Baptista de Pasai Donabe (Pasajes de San Juan), el juny del 1986.
- (5).- Iñaki Becerra, article "Santa Faustina de Pasai Donibane", publicat al "Diario Vasco", de Sant Sebastià, el 17 de maig del 1986. Facilitat per Mn. Ramon Aramburu, rector de Pasajes de San Pedro.
- (6).- Informació facilitada, el juny del 1986, pel P. Enrique Caro, de l'Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu, resident, en aquell moment (per trasllat des de Granada), al Sanatori "Nuestro Padre Jesús del Gran Poder", de Sevilla.
- (7).- Article "La storia (forse sconosciuta) delle cose celebri", publicat a "L'Osservatore della Domenica", del Vaticà, núm. 1374, del 18 de setembre del 1960. A l'article hi ha una fotografia de la santa Faustina venerada "nella chiesa dell'Ospizio".
- (8).- Documentació inèdita diversa procedent de l'arxiu particular de la casa Solà-Morales, d'Olot, facilitada pel senyor Josep Maria de Solà-Morales, sense l'ajuda del qual hauria estat ben difícil la redacció del present treball.
- (9).- F. Xavier Julià i de Pagès, nat a Camprodon el 4 de març del 1744 (Llibre parroquial de Baptismes, núm. 9, fol. 318), va cursar estudis de filosofia i teologia a Cervera i esdevingué famós, a Itàlia, pels seus estudis filosòfics i científics. Ingressat a la Companyia de Jesús, fou destinat a les missions jesuítiques de Nueva Granada (Colòmbia), igual que el seu germà Antoni. Quan es produí, el 1767, l'expulsió dels jesuïtes, F. Xavier Julià i el seu germà s'instal·laren a Roma, mentre que un altre germà, Ignasi, es traslladà a Veroli, on va ésser rector del seminari i morí l'any 1796; va ser inhumat a l'església parroquial. El traspàs de l'Antoni, per altra banda, ocorregué el 1790, a Roma, i fou enterrat a l'església del Gesú. En F. Xavier Julià va escriure, el 1787, un curs de filosofia, del qual l'Acadèmia de Ciències de Barcelona donà un excel·lent parer. És més, l'Acadèmia acceptà, el 14 de febrer de l'esmentat any 1787, un memorial per al seu ingrés, i hi fou admès com a membre numerari el dia 28 d'aquell mateix mes de febrer. Segons el certificat d'admissió, fou destinat a la Direcció d'Estàtica, Hidrostàtica i Meteorologia. El desembre del 1788 presentà a l'Acadèmia una traducció de l'italià al castellà de les meditacions físico-químiques, o tractat de l'origen del món i principalment de la terra, d'en Walerio (sic), traducció que estava dedicada a l'Acadèmia. La mort li arribà, a Camprodon, el 20 de febrer del 1810 (Llibre d'Òbits parroquial núm. 4, fol. 210) i en la partida de defunció consta que: "Habitava en Casa Solà, de alguns anys en esta part, y per rahó de la entrada dels Francesos en Olot deixà la Casa Solà d'Olot y sen vingué en esta de Camprodon, ahont despues de una llarga malaltia morí ab la mort del just en lo die vint del dit mes y any". Les reliquies de santa Faustina i sant Julià havien d'anar destinades a la casa Julià, de Camprodon, segons deixà indicat en el seu testament, però com sigui que la casa havia estat incendiada pels francesos el 1794, tals reliquies, en arribar al nostre país, quedaren dipositades a Olot, en la casa dels seus parents.

Era el més petit de vuit germans i donat que el gran, l'Antoni, es féu també jesuïta, en fou nomenat hereu l'Estanislau (el segon dels barons), que es casà amb Manuela de Miró i Ginestà, de Girona. La filla; Ignàsia Julià i de Miró, es va casar amb el Dr. Francesc Solà i Fluvià, Ciutadà Honrat de Barcelona, que esdevingué hereu de la casa Solà, d'Olot, i això féu que s'unissin els dos patrimonis. Els Julià eren originaris de Molló, per bé que el segle XVII una branca s'instal·là a Camprodon. El fundador de la nissaga fou Julià de Pujals, que visqué a la darrería del segle XIII i donà el cognom a la família.

- (10).- El document és signat pel Dr. Joan Noguera i pel seu secretari, el pvre. Gabriel Casanova. S'ha d'entendre que el fet de romandre les relíquies, durant gairebé tres mesos, a Sant Feliu de Guíxols, va ésser motivat per l'obtenció de l'autorització eclesiàstica oficial per tal de retre'ls culte.
- (11).- Francesc Civil i Castellví, *"La música religiosa a Olot i comarca corrent el segle XVIII"*. Annals 1977 del PEHOC, Olot 1978.
- (12).- L'esbós en guix i l'escultura inacabada en fang de santa Faustina es conserven al Museu Clarà, de Barcelona, ubicat a la mateixa torre on va viure l'escultor fins a la seva mort.
- (13).- El cost total concertat amb l'escultor fou de 110.000 ptes. Així ho reconeix l'artista en la carta datada el 4 d'agost del 1958, en la qual Josep Clarà indica al senyor Joaquim de Solà-Morales que **"He recibido la cantidad de ptas. 35.000 a cuenta de una obra escultórica de "Santa Faustina" que Vs. tuvo a bien encargarme y que estoy modelando actualmente, para hacerla luego en alabastro. El precio total convenido para dicha obra en alabastro es de ptas. 110.000 pagaderas en tres plazos, el último al ser terminada mi obra y entregarla en mi estudio de Barcelona"**. Mort l'escultor, el pacte es va mantenir, malgrat que l'obra era inacabada, i Carme Clarà cobrà 35.000 ptes. el 28 de novembre del 1958 i les restants 40.000 ptes. el 3 d'abril del 1959 (Arxiu particular de la casa Solà-Morales).
- (14).- A part ocupar la seu episcopal d'Urgell i el copríncipat andorrà, Mons. Josep Cail·l també s'autoanomena, en el document, **"Vicario general castrense de los Reales ejércitos de S.M.C. D. Carlos 7º de Borbón y Austria de Este"**, la qual cosa ja pregonava la seva condició i posició carlina, ideals pels quals també va combatre el senyor Josep de Solà-Morales en aquella època, quan existia entre ambdós una bona amistat. El Bisbe, quan es proclamà, el 1873, la República, es traslladà a Andorra i des d'allà va passar a Navarra, on va unir-se, com a vicari general castrense, als carlins alçats en armes. A la Seu d'Urgell hi retornà el 1874, quan les forces carlines ocuparen la ciutat, i va ajudar en la defensa contra els liberals fins que aquests darrers, comandats per Martínez Campos, ocuparen la població i el Bisbe, llavors, fou confinat (any 1875) a Alacant.